

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1908, kl. 1 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om inrättande af ett under statens vård stående penninglotteri.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 48, hafva herr K. Bergendahl m. fl. hemställt, »att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, om och under hvilka villkor ett under statens vård stående penninglotteri må här i landet inrättas samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan pröfning kan föranleda.»

Till stöd för denna hemställan hafva motionärerna anført hufvudsakligen följande:

Det torde icke råda något tvifvel om, att de föreskrifter, som hittills gifvits till förekommande af allmänhetens deltagande i utländska lotterier, icke haft åsyftad verkan, och man hade all anledning antaga, att författningsbestämmelser enbart icke skulle vara tillfyllestgörande i sådant afseende. Deltagande i dylika lotterier från den svenska allmänhetens sida syntes under senare tider hafva tilltagit i omfattning, och det voro därför icke underligt, att framställningar tidt och ofta framkommit om inrättande här i landet af ett statslotteri, afsedt ej mindre att i största möjliga mån förekomma anlitan det af främmande lotterier än äfven att vinna bästa möjliga garantier emot det ockrande på allmänhetens benägenhet för lotterispel, som nu ägde rum. Att

döma af en mängd uttalanden i tidningspressen och äfven af svenska myndigheter, tyckes opinionen för ett statslotteris inrättande växa sig allt starkare. — Vid en undersökning, som en svensk konsulattjänsteman i Köpenhamn gjort angående storleken af de penningbelopp, som från Sverige gå till utländska lotterier, hade han kommit till det resultat, att omkring 6,600,000 kronor ginge till danska klasslotteriet och omkring 8,400,000 kronor till andra utländska lotterier om året. Om denna beräkning vore tillförlitlig, osannolikt vore det icke, ägde en utvandring af svenskt kapital rum, som, då endast en jämförelsevis obetydlig del däraf återvände såsom lotterivinst, måste verka mycket försvagande på vår ekonomiska ställning. Denna ekonomiska kraftförlust verkade oroande, hvarför man sökte medel att förebygga densamma. Då de försök, som därutinnan hittills gjorts, misslyckats, hade den öfvertygelsen vunnit insteg, att icke annat medel gäfves, än att inrätta sig på samma sätt, som man gjort i utlandet.

Mot de anmärkningar, som gjorts mot ett statslotteri här, eller att staten icke borde legalisera hvad som ur moralisk synpunkt svårigen kunde gillas, och att ett inhemskt lotteri sannolikt komme att öka spellusten, kunde ställas att köpandet af lotter i ett penninglotteri ingalunda finge betraktas såsom en i och för sig orätt handling. Först då köpandet af lotter drefves af den enskilde i sådan omfattning, att han äfventyrade sin ekonomiska ställning eller genom lotterispel sökte förvärfva den utkomst, han borde söka i redbart och plikttroget arbete, kunde deltagande i lotterispel anses moraliskt förkastligt. Ett lotteri, som genom sin organisation befordrade sådana öfverdrifter borde gifvetvis icke inrättas, och mot en dylik osund spekulation måste ett lotteri under sträng statskontroll lämna större garanti än ett sådant, hvaröfver staten icke ägde bestämmanderätt och hvarifrån staten icke kunde afhålla den, som hade lust att däri deltaga.

Då lotterispel sålunda näppeligen kunde förekommas, måste staten äga rätt att efter faktiska förhållanden träffa sådana anordningar, att lotterispelet komme att medföra minsta möjliga olägenheter.

I likartadt syfte hade staten ordnat brännvinshandteringen och maltdrycksförsäljningen och så borde äfven vara målet för statens ordnande af den affärsverksamhet, som under namn af börsspekulation ägde rum.

Ett statslotteri här borde omgärdas af största möjliga garanti mot dess missbrukande och vinsten däraf användas till kulturella och filantropiska ändamål. Därigenom kunde vinstmedeln befrukta viktiga fält

för statens verksamhet och komma företrädesvis de klasser till godo, från hvilka de flesta insatserna i lotterier kunde antagas komma.

Första Kammaren har öfverlämnat motionen för förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott.

Frågan om inrättande genom statens försorg af ett penninglotteri har flera gånger förut dragits under Riksdagens pröfning, men städse mötts af motstånd från Riksdagens sida. Det mest vägande afslagsskälet har varit, att lotterispel är ett ondt, som icke bör af staten omhuldas, utan tvärtom motarbetas. Det kan också svårligen bestridas, att det skulle vara för de spellystne bäst att sätta tillit till arbetsamhet och sparsamhet såsom medel till framgång och icke i lättsinniga förhoppningar om att genom lyckans gunst hastigt nå en bättre ställning äfventyra mången gång under försakelser samlade tillgångar. Mycket tyder dock på, att en sådan klok förtänksamhet icke skall få göra sig så gällande att spelbegäret hålles tillbaka.

Lotterispelet florerar i de södra orterna; det drager sig allt mer och mer öfver andra delar af riket och har redan fått landvinning i trakter, mycket aflägsna från lottericentra. Lotterikollektörer och agenter arbeta hänsynslöst på att väcka och underblåsa spellusten. Massor af prospekter och inbjudningslistor till lotterispel spridas öfver landet. Frestelsen att i ett enda slag vinna en ekonomisk förbättring eller, om lyckan är särdeles bevågen, en tryggad ställning, till hvilken ett troget arbete icke lämnar utsikt, blifver så stark, att många falla därför och offra af sin sparade penning.

Stora summor gå på så sätt ur landet; detta minskar landets finansiella kraft och har menligt inflytande på mångens lefnadsförhållanden. Huru stort belopp, som strömmar till utlandet, kan endast mera gissningsvis uppskattas, men att det är mycket högt, därom råder intet tvifvel. Enligt uppgift i motionen har en svensk konsulattjänsteman i Köpenhamn efter verkställda undersökningar approximativt beräknat hela beloppet till omkring 15,000,000 kronor om året. Huru stark motströmmen inåt af vinster är, har hittills trotsat alla kalkyler. Det har uppgifvits, att den är mycket svag i förhållande till det utgående kapitalet, och säkerligen ligger mycken sanning däri. Den ifver, hvarmed bortschackrandet af lottsedlar till utländska lotterier bedrifves i riket,

är ett omisskänligt tecken till, att utländska lotterirörelsen här gifver ett mycket rikligt utbyte.

Den nämnda summan förefaller svindlande hög och den tål måhända vid en afsevärd reducering, men äfven om så skulle vara, har man svårt att frigöra sig från den uppfattningen, att det sker en åderlåtning af svenskt penningväsende, som är så afmattande, att den allvarligt manar till ett gif akt.

Att detta förhållande är högst beklagligt, därom synas meningarna inom landet icke vara delade. Likaså tyckas åsikterna gå väl tillsammans i en önskan, att åtgärder måtte snart vidtagas till undanröjande af missförhållandet, så att spellystnaden icke drifver penningar ur landet. Men i fråga om lämpligaste sättet härför gå meningarna i sär.

En del, som ifrar mot allt lotterispel, tror sig finna medlet i skärpta bestämmelser mot utbudande och försäljning af lotter samt mot spridande af kännedom om lotteriernas verksamhet och utfallet af densamma genom prospekter, dragningslistor och dylikt, som afser att egga folk till spel. Den vägen borde man utan tvekan slå in på, om det verkligen finnes utsikt att på densamma komma till ett godt slut, men det tyckes vara en svårlöst gåta huru detta skall låta sig göra på ett effektivt sätt, utan ett brytande af brefhemligheten och törhända också ett allt för djupt ingrepp i den enskildes frihet i sitt görande och låtande.

Inför slika svårundvikliga hinder vilja andre leda den lust för lotterispel, som, sorgligt nog, finnes hos den stora mängden, i en riktning, som väl medgifver spelbegärets tillfredsställande, men tillika håller de medel, som öfverlämnas åt spelets slump, kvar inom landet. De anse detta bäst nås genom inrättande af ett inhemskt under statens vård stående penninglotteri. Därom hafva motionärerna nu äfven väckt förslag.

Vid öfvervägande af detta, har utskottet, fastän det i princip icke gillar lotterispel, funnit att mycket starka skäl tala för att genom ett väl kontrolleradt statslotteri söka aflägsna de mest framträdande olägenheterna af lotterispel såsom det nu pågår. Härvid har utskottet icke kunnat undgå att påverkas af det förhållande, att spellusten gifvits en kraftig uppmuntran af de penninglotterier för olika ändamål — utställningar och teatrar m. m. — hvilka Kungl. Maj:t medgifvit och som pågått i nästan oafbruten följd under de senaste decennierna.

Den lifliga efterfrågan på eller snarare täflan om lotter till dessa lotterier, som nästan inom alla orter kommit i dagen, innebär ytterli-

gare ett otvetydigt bevis på, att spelbegäret icke blott är mycket spridd utan äfven är mycket starkt.

Detta gifver skäl att antaga, att, om spellusten icke beredes tillfälle att här i landet blifva tillfredsställd, den skall söka sig väg på ett eller annat sätt till utländska lotterier. Säkrast tyckes därför att i denna sak räkna med förhållandena såsom de i verkligheten äro, och icke såsom de, idealistiskt sedt, böra vara, samt inrätta sig därefter.

Det låter äfven väl tänka sig, att spellusten, hvilken, såsom det synes, icke kan kväfvast eller väsentligt stäffast, skall kunna vändast så, att den icke länder riket till uppenbar skada, utan i stället kommer att befordra en del goda syften. Motionärerna hafva äfven sett saken från den sidan och bestämdt framhållit, att vinsten bör användast till särskilda kulturella och filantropiska ändamål.

På samma gång utskottet instämmer i detta uttalande af motionärerna, vill utskottet betona, att ett statslotteri icke bör bedrifvast på så sätt, att allmänheten genom särskilda åtgärder uppmuntras eller lockast till spel. Däremot böra lämpliga anordningar träffast för att de spellystne på ett bekvämt och säkert sätt må kunna förvärfva de lotter, de åstunda, utan att behöfva använda mellanhänder och blifva utsatta för prejerier från desses sida. Erfarenheterna från lotteriförsäljningarna för de senaste lotterierna äro i det afseendet icke de bästa, men de kunna tjäna till ledning vid införande af ett mera nöjaktigt tillvägagångssätt. Vidare synes det vara oundgängligt, att lotteriet, för att kunna bestå i konkurrensen med utländska lotterier, hvilka här i riket täfla om marknaden, erbjuder de spelande minst lika goda vinstchanser, som de utländska, och därjämte lämna garantier för att de spelande blifva behandlade på ett korrekt sätt i sina lotteriaffärer.

Ett statens penninglotteri, så ordnad som nu i korthet angifvits, skall tvifvelsutan blifva till större nytta, eller kanske rättare sagdt till mindre skada, än de tid efter annan beviljade penninglotterierna för vissa särskilda större ändamål, för hvilka det funnits ett ej ringa intresse att genom höjande af spellusten draga till sig penningar.

Med hvad utskottet nu anfört, har utskottet icke velat gifva ett bestämdt uttryck af en mening att det är fördelaktigt och lämpligt att staten inrättar ett penninglotteri, utan endast framhålla, att det finnes ganska tungt vägande skäl för att statsmakterna taga frågan under öfvervägande och därvid taga den i betraktande äfven från de synpunkter, utskottet omnämmt.

Saken synes vara af så allvarlig beskaffenhet, att den väl förtjänar en allsidig undersökning. En sådan borde lämpligen kunna ske i sam-

manhang med den revision af gällande lotteriförordning och den utredning angående ytterligare åtgärder till förhindrande af utländska lottsedlars spridande inom riket, hvarom Kungl. Maj:t nyligen förordnat. Utskottet får alltså hemställa,

att i anledning af herr K. Bergendahls med fleras motion Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande om och under hvilka villkor ett under statens vård stående penninglotteri må här i riket inrättas samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan pröfning kan föranleda.

Stockholm den 27 mars 1908.

På utskottets vägnar

J. von STAPELMOHR.
